

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ
УЛУТТУК СТАТИСТИКА КОМИТЕТИ**

**СТАТИСТИКАЛЫК КЛАССИФИКАТОРЛОРДУ
ЖАНА МААЛЫМДАМАЛАРДЫ ЖҮРГҮЗҮҮ
БОЮНЧА КОЛДОНМО**

Статистикалык классификаторлорду жана маалымдамаларды жүргүзүү боюнча колдонмо

Негизги жоболор

Статистикалык классификаторлорду жана маалымдамаларды жүргүзүү боюнча колдонмо классификаторлорду жана маалымдамаларды жүргүзүүнүн тартибин аныктайт.

Классификацияланган объекттерди колдонуу чөйрөсүнө ылайык классификаторлор төмөнкүдөй деңгээлдерге бөлүнөт:

- Эл аралык классификаторлор
- Мамлекеттер аралык классификаторлор
- Мамлекеттик классификаторлор
- Тармактык классификаторлор

Классификаторлор жана маалымдамалар тутумдаштыруу объектилери боюнча топтоштурулган, бул издөөнү жеңилдетет. Классификаторлор жана маалымдамалар үчүн классификатордун паспорту үчүн маалыматтардын булагы болгон метамалыматтар толтурулат.

Терминдер жана аныктамалар

Классификация: классификациянын кабыл алынган ыкмаларына ылайык алардын окшоштугу же айырмачылыгы боюнча көптөгөн объектилерди ички топчолорго бөлүү.

Классификациялоо объектиси: классификациялануучу топтомдун элементи.

Классификациялоо белгиси: классификация жүргүзүлүүчү классификация объектисинин касиети же мүнөздөмөсү.

Классификациялык топтоштуруу: классификациялоонун натыйжасында алынган классификациялоо объекттеринин топчосу.

Классификациянын тереңдиги: классификациялоо баскычтарынын саны.

Код: классификациялык топту же классификация объектисин бир мааниде белгилөө үчүн кабыл алынган белги (символ) же белгилердин (символдордун) жыйындысы.

Коддун алфавити: кодду түзүү үчүн кабыл алынган белгилердин (символдордун) тутуму.

Коддун баскычы: коддогу белгилердин орду.

Коддун узундугу: коддогу белгилердин саны.

Текшерүүчү саны: Коддун туура жазылганын текшерүү үчүн колдонулган эсептик сан.

Коддун түзүмү: коддогу белгилердин курамынын жана ырааттуулугунун шарттуу белгиси.

Коддоо: классификациялык топтоштурууга же классификациялоо объектисине код ыйгаруу.

Классификатордун түзүмү: маалымдама: классификатордун, маалымдаманын талааларынын курамы, алардын көптүгү, алардын маанилеринин тармактары жана түзүү эрежелери жөнүндө маалыматтардын жыйындысы.

Тутумдаштыруу (классификациялоо) ыкмасы: тутумдаштыруу (классификациялоо) объекттеринин жыйындысын иреттөө ыкмасы.

Классификациялоонун иерархиялык ыкмасы: классификациялоо объекттеринин берилген көптүгү ырааттуу түрдө баш ийүүчү топчолорго бөлүнүүчү классификациялоо ыкмасы.

Классификациялоонун фасеттик ыкмасы: классификациялоо объекттеринин берилген топтому ар кандай классификациялоо критерийлери боюнча көз карандысыз топчолорго бөлүнгөн классификациялоо ыкмасы.

Классификациялоо баскычы: классификациялоонун иерархиялык ыкмасындагы классификациялоо этабы, классификациялык топтошуулардын же классификациялоо объекттеринин жыйындысы анын натыйжасы болуп саналат.

Ырааттуу коддоо ыкмасы: коддоонун ыкмасы, мында классификациялоонун ар бир баскычындагы коддогу белгилер мурунку баскычтардагы бөлүүнүн натыйжаларынан көз каранды болот.

Параллелдүү коддоо ыкмасы: классификациялык топтошуулар же классификациялоо объекттери бири-биринен көз карандысыз белгилүү баскычтар же коддордун баскычтарынын тобу менен коддолгон коддоо ыкмасы.

Иреттик коддоо ыкмасы: табигый катардын сандары код катары кызмат кылган коддоо ыкмасы.

Сериялык-иреттик коддоо ыкмасы: коддоо ыкмасы, мында код катары бул сандардын айрым диапазондорун (серияларын) бирдей белгилер менен классификациялоо объекттерине бекитүү менен табигый катардын сандары кызмат кылат.

Айкалышкан коддоо ыкмасы: иерархиялык жана фасеттик ыкмаларды колдонуу менен көптөгөн объекттерди классификациялык топтошууларга бөлгөн коддоо ыкмасы.

Мамлекеттик классификатор, маалымдама: классификациясына (класстарга, топторго, типтерге жана башка топторго) ылайык техникалык, экономикалык жана социалдык маалыматты бөлүштүрүүчү стандартташтыруу тармагындагы ченемдик документ.

Классификаторлордун, маалымдаманын сыйымдуулугу: классификатор, маалымдама камтый турган позициялардын эң көп саны

Классификатордун, маалымдаманын резервдик сыйымдуулугу: бүткүл россиялык классификатордогу толтурулбаган позициялардын жыйындысы.

Эл аралык (аймактык) классификация: эл аралык (аймактык) уюм тарабынан кабыл алынган классификация.

Мамлекеттер аралык классификатор: Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигинин Стандартташтыруу, метрология жана сертификация боюнча мамлекеттер аралык кеңеши тарабынан кабыл алынган классификатор.

Мамлекеттик классификаторду шайкеш келтирүү: мамлекеттик классификаторду шайкеш келтирүүнүн белгиленген жолдору боюнча классификациялоонун мамлекеттер (региондук) аралык классификаторго же эл аралык (аймактык) классификаторлорго дал келтирүү.

Өтмө ачкыч: улуттук классификатордун классификациясынын ар бир топтошуусунун же объектинин салыштырылган классификациянын бир же бир нече топтошуусуна же объекттерине шайкештигин белгилеген таблица.

Жыйноочу классификациялык топтошуу: Расмий статистикалык маалыматты түзүү максаттары үчүн колдонулуучу жана мамлекеттик классификаторлордун коддорунун тизмесин көрсөтүүчү классификациялоо объекттеринин чакан көптүгү

Идентификациялык иносаспекттүү код: Маалыматтарды автоматташтырылган иштетүү максатында жыйноочу классификациялык топтошууну бир мааниде белгилөө үчүн кабыл алынган белгилердин (символдордун) жыйындысы.

Классификаторду, маалымдаманы иштеп чыгуу

Классификаторлорду жана маалымдамаларды иштеп чыгуу жол-жобосу төмөнкү этаптарды камтыйт:

- классификатордун долбоорун иштеп чыгуу
- Экспертиза жүргүзүү
- Классификаторду бекитүү
- Классификаторду, маалымдаманы мамлекеттик каттоо
- Классификаторду, маалымдаманы жайылтуу

Маалымдаманы иштеп чыгуу

Маалымдамаларды иштеп чыгууда тутумдаштыруунун (классификациялоонун) иреттик ыкмасы колдонулат.

Маалымдаманы иштеп чыгууда объекттердин берилген көптүгүн тутумдаштыруу төмөнкүлөрдү камтыйт:

- тутумдаштыруу белгилерин бөлүү;
- тутумдаштыруунун бөлүнгөн белгилерине ылайык тутумдаштыруу объектилеринин иреттүү жайгашуусу.

Классификаторду иштеп чыгуу

Классификаторду иштеп чыгууда объекттердин берилген көптүгүн классификациялоо төмөнкүлөрдү камтыйт:

классификациялык белгилерди аныктоо;

- тутумдаштыруу (классификациялоо) ыкмасын белгилөө жана аныктоо;
- классификациянын зарыл жана жетиштүү тереңдигин аныктоо;
- тутумдаштыруунун (классификациялоонун) аныкталган ыкмасына ылайык классификациялоо объектилеринин жана алардын топтошуусунун иреттүү жайгашуусу.

Тутумдаштыруу, классификациялоо ыкмалары

Классификаторлорду жана маалымдамаларды иштеп чыгууда маалыматтарды классификациялоонун/тутумдаштыруунун иреттик, иерархиялык, фасеттик жана айкалышкан ыкмалары колдонулушу мүмкүн.

Иреттик ыкма

Иреттик ыкма классификациялык мүнөздөмөлөрдү аныктоо мүмкүн болбогондо же классификациялык белгилерди киргизүү максаттуу эмес болгон учурда колдонулат (мисалы, классификациялоо/тутумдаштыруу объекттеринин саны аз болгондуктан). Иреттик ыкманы колдонууда классификациялоо/тутумдаштыруу объекттеринин көптүгү кандайдыр бир принцип боюнча (хронологиялык, алфавиттик ж.б.) иретке келтирилет.

Классификациялоо/тутумдаштыруу объектилеринин көптүгү статистикалык болуп, өтө сейрек жаңыланып турса, айрым учурларда алфавиттик тартип боюнча иреттөө сунушталат. Бул учурда жаңыдан пайда болгон классификациялоо/тутумдаштыруу объекттерин классификатордун/маалымдаманын керектүү жерге жайгаштыруу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу үчүн кодоодо позициялардын ортосунда резервдик кодордун көп санын берүү сунушталат.

Иерархиялык ыкма

Классификациялоо объектилеринин жыйындысын классификациялоонун иерархиялык ыкмасы топтом ырааттуу түрдө багынуучу классификациялоо топтооруна бөлүнгөндө колдонулат. Иерархиялык классификациялоо ыкмасын колдонууда классификатордун сыйымдуулугу классификациялоонун тереңдигине, классификациялоо

этаптарынын санына жана ар бир этапта жайгаша турган классификациялоо объекттеринин санына жараша болот.

Ар бир деңгээлдеги классификациялоо объекттеринин саны коддук база (код алфавитиндеги белгилердин саны) менен аныкталат. Классификациялоонун керектүү тереңдигин жана коддун түзүмүн тандоо классификациялоо объекттеринин мүнөзүнө жана классификаторго арналган милдеттердин мүнөзүнө жараша болот.

Иерархиялык ыкманы тандоодо төмөнкү талаптарды эске алуу керек:

- бир эле классификациялоо баскычында жайгашкан классификациялоо топтору окшош түшүнүктөрдү камтыбашы керек;
- кандайдыр бир классификациялык топту баш ийүүчү топторго бөлүү үчүн бир гана классификациялык мүнөздөмө колдонулушу керек;
- топторду төмөнкү топторго бөлүүнүн ой-жүгүртүүсү жана ырааттуулугу камсыз кылынууга тийиш, башкача айтканда классификациялоонун жогорку баскычтарында келечекте суроо-талаптардын эң көп саны карала турган классификациялык критерийлер колдонулушу керек;
- бөлүштүрүүнүн толуктугу камсыз кылынууга тийиш, башкача айтканда классификациялоо объектилеринин жыйындысы дайыма классификациялык топторго кирбеген объекттердин бир да бөлүгү болбошу керек;

Кыргыз Республикасынын көпчүлүк статистикалык классификаторлору иерархиялык классификациялоо ыкмасын колдонушат.

Фасеттик ыкма

Фасеттик ыкма көптөгөн объекттер көз карандысыз классификациялык топтошууларга бөлүнгөндө колдонулат. Фасеттик ыкманы колдонууда маалымдамалардын топтомунан турган классификатордун сыйымдуулугу чечиле турган тапшырмалардын мүнөзү же объекттердин мүнөздөмөлөрү менен аныкталат. Тапшырмалардын мүнөзү же объекттердин мүнөздөмөлөрү өзгөргөндө, классификатордун түзүмү өзгөрүлбөстөн, жаңы фасеттер иштелип чыгат же буга чейин бар болгон фасеттер жаңы белгилер менен толукталат.

Фасеттик ыкманы тандоодо төмөнкү талаптарды эске алуу керек:

- бир фасеттин тутумдаштыруучу белгилеринин курамы ушул маалымдаманын башка фасеттеринде кайталанбашы керек;
- классификатордун курамында конкреттүү тапшырмаларды чечүү үчүн зарыл болгон фасеттер жана белгилер гана камтылышы керек.

Айкалышкан ыкма

Айкалышкан ыкма бир же бир нече классификациялоо/тутумдаштыруу белгилеринин алкагында кошумча белгилер аныкталганда айкалышкан ыкма колдонулат. Айкалышкан ыкма иреттик, иерархиялык жана фасеттик ыкмалардын айкалышы болушу мүмкүн. Айкалышкан ыкма адатта классификациялоо үчүн колдонулат.

Классификаторлордун жана маалымдамалардын метамаалыматтары

Классификаторлордун жана маалымдамалардын метамаалыматтары классификаторлордун жана маалымдамалардын, алардын топторунун жана реестрлеринин мүнөздөмөлөрүн аныктайт.

Классификаторлордун жана маалымдамалардын метамаалыматтарын колдонуу менен классификатордун жана маалымдаманын паспортун түзүүгө болот.

Классификаторлор жана маалымдамалар классификациялоо жана тутумдаштыруу белгилери боюнча топторго бириктирилиши мүмкүн, бул классификаторду же маалымдаманы издөөнү жөнөкөйлөтөт.

Классификатордун, маалымдаманын метамаалыматтарынын үлгүсү

Классификаторлор / Classifiers		Паспорт/сайтка жарыялоо
Классификатордун/маалымдаманын каттоо коду	Улутстаткомдун классификациялоо тутумундагы классификатордун каттоо номери	Ооба
Документтин түрү	Классификатор же маалымдама	Ооба
Классификаторлордун, маалымдамалардын тобу	Классификациялоо, тутумдаштыруу объекттери боюнча классификаторлорду, маалымдамаларды топтоштуруу	Ооба
Толук аты / аталышы	кыргыз, орус жана англис тилдериндеги толук аты-жөнү	Ооба
Аббревиатура/ Кыскача аталышы	Кыргыз, орус жана англис тилдериндеги кыскача аталышы	Ооба
Кыскача сыпаттама	Классификатордун кыргыз, орус жана англис тилдериндеги кыскача сыпаттамасы	Ооба
Иштеп чыгуучу	Классификаторду, маалымдаманы иштеп чыккан уюмдун аталышы	Ооба
Классификаторду, маалымдаманы кабыл алуу/бекитүү жөнүндө укуктук негиз	Классификаторду бардык кызыкдар тараптардын колдонуусуна киргизүүнүн УЧА, классификатор кабыл алынган документтин күнү жана номери.	Ооба
Классификатордун, маалымдаманын колдонула башталган күнү	Классификатор, маалымдама бардык кызыкдар тараптар тарабынан колдонулушу керек болгон күн (мыйзамдардын жана ченемдик укуктук актылардын текстинде УЧА кабыл алынган күндөн айырмаланып күчүнө кирген күнү көрсөтүлөт).	Ооба
Классификаторду, маалымдаманы колдонууну токтотуунун укуктук негизи	Укуктук-ченемдик актыда классификаторду, маалымдаманы колдонууну токтотуу.	Ооба
Колдонуу мөөнөтүнүн аякталышы	Классификаторду колдонууну аяктоо күнү (мыйзамдардын жана ченемдик укуктук актылардын текстинде ченемдик укуктук актылардын кабыл алынган күндөн айырмаланып күчүнө кирген күнү көрсөтүлөт).	Ооба
Классификаторду жүргүзүү үчүн жооптуу	Актуалдуулугун камсыз кылуучу классификаторду, маалымдаманы	Ооба

Классификаторлор / Classifiers		Паспорт/сйтка жарыялоо
	жүргүзүүгө жооптуу мамлекеттик орган.	
Учурдагы версия	CDMX белгилерине ылайык учурдагы версиянын номери же учурдагы версияны кабыл алган, бекиткен документтин күнү жана номери	Ооба
Учурдагы версиянын иштеп баштаган күнү	Классификатордун иштеп баштаган күнү классификаторду пайдалануу боюнча ченемдик документ кабыл алынган күндөн айырмаланышы мүмкүн	Ооба
Мурунку версия	CDMX белгилерине ылайык мурунку версиянын номери же учурдагы версияны кабыл алган, бекиткен документтин күнү жана номери	Ооба
Ачкыч сөздөр	Классификаторду издөөнү уюштуруу үчүн ачкыч сөздөрдүн жыйындысы	Ооба
Классификатордун колдонуу тармагынын деңгээли	Классификацияланган объекттерди колдонуу чөйрөсүнө ылайык классификаторлор жана маалымдамалар төмөнкү деңгээлдерге бөлүнөт: • Эл аралык • Мамлекеттер аралык • Мамлекеттик • Тармактык	Ооба
Классификациялоо объектиси	классификацияланган көптүктүн элементи	Ооба
Классификациялоо белгиси	Классификациялоо жүргүзүлгөн классификациялоо объектинин касиети же мүнөздөмөсү	Ооба
Классификациялоо ыкмасы	Классификаторлор үчүн классификациялоо объекттеринин көптүгүн иреттөө жолу: * Ырааттуу * Иерархиялык * Фасеттик * Айкалышкан Маалымдамалар үчүн тутумдаштыруу объекттеринин көптүгүн иреттөө жолу: ырааттуу	Ооба
Классификатордун, маалымдаманын атрибутунун түзүмү	Классификациялоонун, маалымдаманын мазмунун	Жок

Классификаторлор / Classifiers		Паспорт/сайтка жарыялоо
	аныктоочу атрибут-жазуунун түзүмүнүн сыпатталышы	
Коддун түзүмү	Түзүмдүн сыпатталышы жана классификатордун кодун түзүү эрежелери	Жок
Классификациялоо деңгээлдердин саны	Эң терең классификациялоо деңгээлинин саны	Жок
Маалыматтардын купуялуулугунун даражасы	Классификатордун маалыматтары ачык же жабык жеткиликтүүлүк маалыматтарына кирет	Ооба
Кайра карап чыгуунун же толуктоонун белгиленген мезгилдүүлүгү	Эгерде классификацияларды кайра карап чыгуу же толуктоолорду киргизүү мөөнөтү бар болсо	Ооба
Эл аралык аналогу	Улуттук классификатордун эл аралык аналогдору	Ооба
Байланышкан классификациялоо	Байланышкан классификаторлор	Жок
Классификаторго шилтеме	УСКнын же классификаторду жүргүзүүнү камсыз кылган башка органдын веб-сайтына шилтеме	Ооба
Реестр версиясына шилтеме	Классификатордун/маалымдаманын версияларынын реестринин жайгашкан жерине шилтеме	Ооба
Өткөөл таблицалар	Классификатордун версияларынын ортосундагы өткөөл таблицалардын жайгашкан жерине шилтеме	Жок
Статистикада колдонуу	Эгерде классификатор колдонулган статистиканын белгилүү бир багыттары бар болсо толтурулат	Жок
Классификациялоо тили	Классификатордун тили үч тилде болушу керек: кыргыз, орус жана англис	Жок

Классификаторлорду жана маалымдамаларды жүргүзүү

Классификаторду/маалымдаманы жүргүзүүнүн тартиби төмөнкү критерийлердин негизинде аныкталат:

классификациялоо жана тутумдаштыруу объекттерин чогултуу үчүн булактардын саны;

классификатор/маалымдама шайкеш келтирилген ишенимдүү булактардын болушу;

Классификаторду/маалымдаманы жүргүзүү классификаторго/маалымдамага өзгөртүүлөрдү киргизүүнү камтыйт:

классификатордун/маалымдаманын позицияларын толтуруу боюнча;

классификатордун / маалымдаманын метамаалыматтарын түзөтүү боюнча.

Төмөнкү учурлар маалымдамага (классификаторго) өзгөртүүлөрдү киргизүү үчүн негиз болушу мүмкүн:

иш-чаралар планына маалымдамага (классификаторго) өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча иш-чараларды киргизүү;

классификатордо/маалымдамага камтылган маалыматтарды актуалдаштыруу максатында ага өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча иш-чараларды жүргүзүү;

Классификаторлордун жана маалымдамалардын версиялуулугу **CDMX белгилеринде классификаторлорду жана маалымдамалардын версиялуулугу**

Версия номери төмөнкү үлгү боюнча түзүлөт: Major. Minor. Patch. Шаблондун биринчи бөлүгү (Major) – улук (негизги) версиянын номери документтин негизги версиясын аныктайт, өзгөртүүлөр тескерисинен дал келбеген учурда көбөйөт. Экинчи бөлүк (Minor)- версиянын толуктоо номери, өзгөртүүлөр тескери шайкештикти бузбаганда көбөйөт. Үчүнчү бөлүк (Patch)- тескери шайкештикти бузбаган оңдоолорду аныктайт.

Сандардын бири көбөйгөндө, андан кийинкилердин бардыгы нөлгө чейин түшүрүлөт. Акыркы нөл (Patch) алынып салынышы мүмкүн.

Төмөндө өзгөртүүлөрдүн мисалдары, алардын CDMX белгилерине тийгизген таасири жана түшүндүрмөлөр берилген.

Ырааттуу классификатор, маалымдама		
Өзгөртүүлөрдүн түрү	Таасир	Түшүндүрмөлөр
Бир же бир нече коддорду бириктирүү, бөлүү, кайра уюштуруу же жок кылуу	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Major: +.0	Маалымдаманын (ырааттуу классификатор) эски версиясын колдонуу менен маалыматтарды алмашуу/жайылтууну мындан ары жаңы версияны колдонуу менен алмаштырууга/жайылтууга болбойт.
Бир же бир нече жаңы коддорду кошуу	Кенже (кошумча) нусканын санын көбөйтүү Minor: N.+	Эски ырааттуу классификаторду, маалымдаманы пайдалануу менен алмашылган/жайылтылган маалыматтар мурункудай эле жаңы ырааттуу классификатордун, маалымдаманын жардамы менен алмашылышы/жайылтылышы мүмкүн.

Иерархиялык классификатор		
Өзгөртүүлөрдүн түрү	Таасир	Комментарийлер
Учурдагы иерархияларга бир же бир нече жаңы коддорду кошуу	Эски (негизги) нусканын санын көбөйтүү Major: +.0	Иерархиялык коддорду өзгөрткөндөн кийин маалыматтарды бириктирүү өзгөрөт, бул тескери шайкештиктин бузулушуна алып келет.
Бир же бир нече коддорду бириктирүү, бөлүү, кайра уюштуруу же жок кылуу	Эски (негизги) нусканын санын көбөйтүү Major: +.0	Классификатордун эски версиясын колдонуу менен маалымат алмашуу/жайылтууну мындан ары жүргүзүү мүмкүн эмес, анткени маалыматтарды бириктирүү өзгөрөт.

Бир же бир нече кодду жок кылуу	Эски (негизги) версиянын санын көбөйтүү Major: +.0	Эски классификатордун жардамы менен берилген маалыматтар жаңы классификатордун жардамы менен көрсөтүлбөйт, бул тескери шайкештиктин бузулушуна алып келет
Бир же бир нече иерархиялык деңгээлдерди кошуу, өзгөртүү же алып салуу	Эски (негизги) нусканын санын көбөйтүү Major: +.0	Иерархия ичиндеги коддорду кайра уюштуруу кодду бириктирүүгө олуттуу таасирин тийгизет.
Бир же бир нече жаңы иерархияларды кошуу. Учурдагы иерархиялар таасир этпейт.	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Минор: N.+	Эски классификатордун жардамы менен алмаштырылган/жайылтылган маалыматтар мурдагыдай эле жаңы классификатордун жардамы менен алмаштырылышы/жайылтылышы мүмкүн, анткени учурдагы иерархиялар мурункудай эле ошол эле бирдиктерди билдирет.

Версияны өзгөртүүнүн мисалдары:

	Эски версия	Жаңы версия	Версиянын номерине таасир этүүсү
Маалымдаманын/классификатордун аталышын өзгөртүү	Жөнгө салуу коддору	Жөнгө салуу коддорунун маалымдамасы	Оңдоолордун номерин көбөйтүү Patch: N.M.+
Коддордун мазмунун өзгөртүү	Башка азык-түлүктөр	Пицца жана пирог каймак менен	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Major: +.0
Учурдагы коддордун биригиши	2011 тирүү кунаажындар (тууй элек ургаачы бодо мал), 2012 тирүү уйлар	2010 тирүү кунаажындар жана уйлар	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Major: +.0
	2011 жана 2012 коддору толугу менен алынып салынды (колдонуудагы башка код менен)		

	интеграциясыз же айкалышпастан) жана толугу менен жаңы код менен алмаштырылды.		
Учурдагы коддорду бөлүштүрүү	1010 тирүү жылкы	1011 тирүү асыл тукум жылкы, 1012 тирүү башка аттар	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Major: +.0
	1010 коду толугу менен алынып салынды жана 2 жаңы код менен алмаштырылды.		
Учурдагы коддорду кайра уюштуруу	3010 салмагы ≤ 185 г болгон үй канаттуулары, 3020 салмагы ≤ 185 г болгон тирүү өрдөк, 3030 салмагы ≤ 185 г болгон башка үй канаттуулары, 3040 салмагы 185 граммдан ашкан үй канаттуулары, 3050 салмагы > 185 г болгон өрдөк, 3060 салмагы 185тен ашкан башка үй канаттуулары	3025 салмагы ≤ 175 г болгон үй канаттуулары 3045 салмагы 175 граммдан ашкан үй канаттуулары	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Major: +.0
	3010, 3020, 3030, 3040, 3050 жана 3060 коддору жана эки жаңы код толугу менен алынып салынды жана алмаштырылды; мындан сырткары, эски версияда колдонулган классификациялоо критерийи жаңы версияда өзгөртүлгөн (185 г критерийге каршы 175 г критерийи), андыктан эски версиянын коддорун жаңы версиянын коддоруна так бириктирүү мүмкүн эмес. (мисалы, 3010-бөлүк 3025ке, башка бөлүгү 3045ке барат).		
Учурдагы иерархияга жаңы коддорду кошуу	0213 – Сыра 02131 - Жеңил сыра 0213-Башка алкогольдук сыра	0213 – Сыра 02131-Жеңил сыра 02132 - Башка алкогольдук сыра 02133 - Төмөн жана алкогольсуз сыра	Улук (негизги) версиянын номерин көбөйтүү Major: +.0
	02133 коду 0213 иерархиясына кошулду		

Ченемдик-укуктук актыларга ылайык классификаторлордун версиялуулугу

Маалымдаманы жүргүзүүдө CDMX белгилер колдонулбаган учурларда, бардык өзгөртүүлөр башка уюмдар тарабынан кабыл алынган ченемдик укуктук актылар менен байланыштуу болот жана өзгөртүүлөр тескери шайкеш болуп саналганда, версиянын номери жана анын негизинде тиешелүү өзгөртүүлөр киргизилген ченемдик укуктук документке шилтеме көрсөтүлүшү керек.

Классификаторлордун, маалымдамалардын өзгөртүүлөрүнүн жана версияларынын реестри

Классификаторлордогу бардык өзгөртүүлөр классификаторлордун жана маалымдамалардын өзгөртүүлөр реестринде чагылдырылат, мында классификаторго кайсы документтин негизинде, качан, ким тарабынан өзгөртүүлөр киргизилгендиги көрсөтүлөт. Классификаторду, маалымдаманы жүргүзүүгө жооптуу органдын кызматкерлери реестрдин жүргүзүлүшүн жана версиянын номери көбөйгөн учурда өткөөл таблицалардын маанилүүлүгүн камсыз кылат.

Классификаторлордун, маалымдамалардын өзгөртүүлөрүнүн жана версияларынын реестринин түзүмү

Классификаторлордун жана маалымдамалардын версияларынын реестри	
Классификатордун коду, маалымдама	Улутстаткомдун классификациялоо түзүмүндөгү классификатордун, маалымдаманын каттоо номери
Классификатордун толук аталышы, маалымдама	Классификациялоо түзүмүнө ылайык классификатордун, маалымдаманын толук аталышы
Кыскача аталышы	Кыскача аталышы, аббревиатурасы
ЧУАга өзгөртүү же жаңы версиясын киргизүү	Анын негизинде классификаторго же маалымдамага өзгөртүүлөр киргизилген ченемдик документ
Өзгөртүүнүн же жаңы версиянын күчүнө кирген күнү	Өзгөртүүлөрдүн күчүнө кирүү күнү мыйзам актылары кабыл алынган күндөн айырмаланышы мүмкүн
Өзгөртүүнүн сыпатталышы	Киргизилип жаткан өзгөртүүлөрдүн толук сыпатталышы
CDMX ылайык өзгөртүүлөрдү эске алуу менен учурдагы версиянын номери	CDMX белгилерине ылайык учурдагы версиянын номери же учурдагы версия кабыл алынган, бекитилген документтин күнү жана номери
CDMX ылайык мурунку версиянын номери	CDMX белгилерине ылайык мурунку версиянын номери же мурунку версия кабыл алынган, бекитилген документтин күнү жана номери
Классификатордун жаңы жана мурунку версияларынын ортосундагы өткөөл таблица	Документтин жаңы жана мурунку версияларынын ортосундагы өткөөл таблицасын камтыган файлдын аталышы
Өткөөл таблицанын сактагычына шилтеме	Бардык классификаторлордун жана маалымдамалардын өткөөл таблицаларына жетүүнү камсыз кылган шилтеме
Классификатордун, маалымдаманын версиясынын сактагычына шилтеме	Өзгөртүүлөр сыпатталган классификатордун, маалымдаманын өткөөл таблицаларына кирүүнү камсыз кылган шилтеме

Кызматкер тышкы, өзгөртүү	Өзгөртүүлөрдү киргизген кызматкердин кызматы жана толук аты-жөнү
Өзгөртүү күнү	Классификатордун, маалымдаманын метамаалыматтарына өзгөртүү киргизилген күн
Өзгөртүүлөрдү киргизген кызматкердин байланыш маалыматтары	Өзгөртүүлөрдү киргизген кызматкердин байланыш маалыматтары (электрондук почта, телефон)

Классификаторлордун жана маалымдамалардын маалыматтарынын сапатын камсыз кылуу

Классификаторлордун жана маалымдамалардын актуалдуулугу төмөнкүлөр менен камсыз кылынат:

- Башка ченемдик укуктук актылардын чыгарылышына көзөмөл жүргүзүү;
- Башка ишенимдүү булактардагы өзгөртүүлөргө үзгүлтүксүз көзөмөл жүргүзүү (кварталда бир жолудан кем эмес).
- Тиешелүү классификаторлорду/маалымдамаларды иштеп чыгуучу жана жаңылоочу уюмдардын расмий веб-сайттарындагы басылмаларга талдоо жүргүзүү;
- кызыкдар колдонуучулардан келип түшкөн классификаторлорду/маалымдамаларды жаңылоо боюнча сунуштарды талдоо.

Ишенимдүү булактарда өзгөртүүлөр аныкталган учурларда, классификаторлор жана маалымдамалар шайкеш келтирилет жана шайкеш келтирүүнүн натыйжалары боюнча классификаторлорго/маалымдамаларга өзгөртүүлөр киргизилет.

Классификаторлорду, маалымдамаларды шайкеш келтирүү

Классификаторлорду жана маалымдамаларды шайкеш келтирүү мамлекеттер аралык жана эл аралык кызматташтыктын алкагында ар кандай классификациялоо жана коддоо түзүмдөрүн пайдалануу менен түзүлгөн маалыматтардын салыштырылышын камсыз кылуу максатында жүргүзүлөт.

Шайкештөө жаңысын түзүүдө же мурда колдонулганын алмаштыруу үчүн классификаторду же маалымдаманы түзүүдө, ошондой эле ишенимдүү булакка мазмундук, түзүмдүк, терминологиялык жана коддук өзгөртүүлөрдү киргизүүдө жүргүзүлөт.

Шайкеш келтирүү - бул ишенимдүү булак менен шайкештик жана ырааттуулук орнотулган жана сакталган үзгүлтүксүз өнүгүү. Ишенимдүү булактар катары эл аралык, мамлекеттер аралык, аймактык классификаторлор/маалымдамалар, стандарттар же интеграциялык топтошууларга мүчө мамлекеттердин мамлекеттик классификаторлору/маалымдамалары пайдаланылышы мүмкүн.

Ишенимдүү булактарды аныктоодо эң жогорку эл аралык статуска ээ болгон классификаторлорго/маалымдамаларга артыкчылык берилет:

- эл аралык классификаторлор, классификациялар, маалымдамалар;
- мамлекеттер аралык (региондук) классификаторлор, маалымдамалар;
- тармактык эл аралык уюмдардын ишинин алкагында иштелип чыккан классификаторлор, маалымдамалар;
- БУУ СЕФАКТтын сунуштары;
- интеграциялык топтошууларга мүчө мамлекеттердин мамлекеттик классификаторлору, классификациялары, маалымдамалары жана башка стандарттары.

Эгерде алар эл аралык уюмдар тарабынан каралып жаткан ишенимдүү булактар катары аныкталган айрым классификаторлор/маалымдамалар үчүн иштелип чыкса,

классификаторлорду, маалымдамаларды шайкеш келтирүүдө жана шайкеш келтирүү ыкмаларын тандоодо эл аралык, мамлекеттер аралык (региондук) же улуттук классификацияларды иштеп чыгуу боюнча методологиялык сунуштарды эске алуу керек.

Классификаторлорду жана маалымдамаларды шайкеш келтирүүдө шайкештиктин эң жогорку даражасы камсыз кылынууга тийиш, бул шайкештик жүргүзүлүп жаткан классификатор/маалымдама жана ишенимдүү булак бирдей түзүмгө ээ болушу керек дегенди билдирет;

түзүү принциптери,
классификациялоо жана коддоо ыкмалары,
классификациялоо объекттери боюнча маалыматтардын сыпатталышынын жана салыштырылышынын бирдиктүүлүгүн камсыз кылуучу классификациялык белгилер.

Классификаторлорду/маалымдамаларды шайкеш келтирүү маселелери төмөнкү ыкмалардын бирин колдонуу менен чечилиши мүмкүн:

- а) ишенимдүү булакты түз пайдалануу ыкмасы;
- б) ишенимдүү булакты толуктоо ыкмасы;
- в) ишенимдүү булактын бир бөлүгүн колдонуу ыкмасы;
- г) ишенимдүү булак менен кат алышууну түзүү ыкмасы;
- д) айкалышкан ыкма.

Классификаторду/маалымдаманы түз колдонуу менен шайкеш келтирүүдө коддор, кызматынын аталыштары жана ишенимдүү булактан алынган башка маалыматтар өзгөрүүсүз колдонулат. Бул учурда текст түрүндө берилген маалыматты орус тилине которууга болот. Ишенимдүү булакка өзгөртүүлөр киргизилген болсо, анда бул өзгөртүүлөр классификаторго/маалымдамага да киргизилип, ишенимдүү булакты түздөн-түз колдонуу менен шайкеш келтирилет.

Ишенимдүү булакты кошуу менен классификаторду/маалымдаманы шайкеш келтирүүдө, эгерде ишенимдүү булакка өзгөртүүлөр киргизилген болсо, анда бул өзгөртүүлөр аны менен шайкеш келтирилген классификаторго/маалымдага да киргизилет.

Ишенимдүү булактын бөлүктөрүн колдонуу ыкмасын колдонуу менен классификаторлорду/маалымдамаларды шайкеш келтирүүдө текст түрүндө берилген маалыматты шайкеш келтирилген классификатордун тилине которууну кошпогондо, ишенимдүү булактын позицияларынын белгилүү бир бөлүгү аларды өзгөртпөстөн колдонулат. Ишенимдүү булактын бир бөлүгүн колдонуу ыкмасын колдонууда классификатордун/маалымдаманын паспортунда шайкеш келтирүүдө ишенимдүү булактын позицияларын тандоо, анын негизинде түзүлгөн критерийлерди көрсөтүү сунушталат.

Классификаторду/маалымдаманы ишенимдүү булак менен шайкештикти аныктоо ыкмасы менен шайкеш келтирүүдө классификациялоонун (тутумдаштыруунун) же классификатордун/маалымдаманын классификациялык тобунун ар бир объектисинин классификациялоонун (тутумдаштыруунун) бир же бир нече объектисине же ишенимдүү булактын бир же бир нече классификациялык топтошууларына шайкештигин белгилеген, шайкеш келтирилген классификатордун/маалымдаманын коддорунун ишенимдүү булактын коддоруна шайкештик таблицасы түзүлөт

Шайкештик таблицаларын иштеп чыгуу классификатордун/маалымдаманын иерархиясынын эң төмөнкү деңгээлинен башталып, шайкеш келтирилген классификатордун/маалымдаманын жана ишенимдүү булактын позициясын системалуу түрдө салыштыруу жолу менен жүргүзүлүшү керек. Мында максималдуу деталдаштырылган деңгээлде ишенимдүү булакка шайкештикти аныктоого умтулуу керек.

Классификаторду/маалымдаманы айкалыштыруу ыкмасы менен шайкеш келтирүүдө бир эле учурда ишенимдүү булактын бөлүгүн колдонуу ыкмасы жана ишенимдүү булакты толуктоо ыкмасы колдонулат. Мында кабыл алынган коддорду жана аларга тиешелүү аталыштарды сактоо менен ишенимдүү булактан позициялардын (классификациялоо объекттеринин, классификациялык белгилердин же классификациялык топтошуулардын) тандоосу жана мүмкүн болушунча ишенимдүү булактын түзүмү түзүлөт, ал андан ары түзүлүп жаткан маалымдаманын (классификатордун) өзгөчөлүгүн чагылдырган позициялар менен толукталат.